

L. DOĞAN TILIÇ
Utaniyorum Ama Gazeteciyim

İletişim Yayınları 494 • Bugünün Kitapları 44

ISBN-13: 978-975-470-682-6

© 1998 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 1998, İstanbul

2. BASKI 2009, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Sait Kızılırmak

BASKI ve CİLT Sena Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloglu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

L. DOĞAN TILIĐ

Utaniyorum Ama Gazeteciyim

Türkiye ve Yunanistan'da
Gazetecilik

GENİŐLETİLMİŐ BASKI

i l e t i Ő i m

L. DOĞAN TILIÇ 1960 yılında Nıksar'da doğdu. 12 Eylül'le birlikte ODTÜ Sosyoloji Bölümü'ndeki eğitimine zorunlu bir Mamak arası verdi. 1984 yılında üniversiteye döndü ve mezun oldu. Sosyoloji master ve doktorasını ODTÜ'de yaptı. 2002 yılında doçent unvanını aldı.

Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde, Bilkent Üniversitesi İletişim ve Tasarım Bölümü'nde gazetecilik; Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde "Tıp Sosyolojisi" dersleri verdi. Halen ODTÜ Medya ve Kültürel Çalışmalar yüksek lisans programında "Gazetecilik Sosyolojisi" ve "Gazetecilikte Etik Sorunlar" dersleri veriyor.

Gazeteciliğe 1987 yılında 2000'e Doğru dergisinde başladı. 1990 yılında *Demokrat!* dergisini çıkaranaer arasında yer aldı ve derginin Ankara temsilciliğini yaptı. 1988 yılında Alman Radyosu ARD ve bir yıl sonra da halen Türkiye muhabirliğini sürdürdüğü İspanya Uluslararası Haber Ajansı AGANCIA EFE için çalışmaya başladı.

Gazeteci olarak Afganistan'daki çatışmaları, Irak ve Suudi Arabistan'dan Körfez Savaşı'nı izledi. Belgrad'da akredite tek Türk gazeteci olarak 2 yıl boyunca Yugoslavya'nın parçalanma sürecine tanıklık etti. Azeri-Ermeni çatışmalarını izlemek üzere Azerbaycan ve Karabağ'da bulundu. Birkaç kez Arnavatluk'ta seçimleri ve ülkenin içine düştüğü kaosu izlemekle görevlendirildi. *BBC Dünya Servisi*'ne, *Kolombiya Ulusal Radyosu*'na, Portekiz'in *Publico* gazetesine Türkiye'den haberler geçti. 1995-96 yıllarında *Siyah-Beyaz* gazetesinde "Dünya ve Politika" adlı köşesinde düzenli olarak dış politika yazıları yazdı. *Mürekkap* dergisinin yayın kurulunda yer aldı. Halen köşe yazarlığı yaptığı *BirGün* gazetesinin kuruluşunda etkin rol oynadı.

Türkiye'de ve dünyada pek çok gazetecilik örgütü içinde aktif görevler aldı. 1999 yılında, 25 ülkeden 2500 gazeteciyi bünyesinde toplayan Avrupa Gazeteciler Birliği (AEJ) Uluslararası Yürütme Kurulu üyeliğine, örgütün Basın Özgürlüğü İzleme Komitesi Başkanlığı ve Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini yürüttü. Uzun yıllar Çağdaş Gazeteciler Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Başkanlığı görevlerinde bulundu. Türkiye gazetecilik örgütlerini bir araya getiren G-9 Platformu'nun kuruculuğunu ve sözcülüğünü yaptı. Kıbrıslı Türk gazetecilerin örgütü Basın-Sen'in Dış İlişkiler Sorumluluğu yanında Avrupa Gazetecilik Merkezi'nin (EJC) gazeteci eğitim projelerinde yöneticilik yapıyor.

1999-2001 yılları arasında Faruk Bildirici ile birlikte *Çuvaldız* adlı bir medya eleştirisi programı yaptı. Televizyonda ilk sayılabilecek bu programla 1999 yılında TV Programı dalında ÇGD Yılın Gazetecisi ödülünü aldı. Aynı program 2000 yılında Radyo Televizyon Gazetecileri Derneği'nin TV Oskarı'yla ödüllendirildi. *Utaniyorum Ama Gazeteciyim* adlı kitabıyla Sertel Gazetecilik Vakfı'nın 1999 Yılın Gazetecisi/Sertel Demokrasi Ödülü'nü aldı. Meslek yaşamının ilk ödülünü, Nevşehir yöresindeki patates üreticilerinin intiharlarını irdeleyen röportajıyla Türkiye Ziraatçılar Derneği'nde alan (1990-Tarımsal Haber Ödülü) Tılıç'a, 2004 yılında da Kıbrıslı Türk gazetecilerce Kutlu Adalı Jüri Özel Ödülü verildi.

Yerli ve yabancı akademik dergilerde ve kitaplarda, başta gazetecilik olmak üzere değişik konularda makaleleri yayımlanan Tılıç'ın yayımlanmış diğer kitapları şunlar: *Utaniyorum Ama Gazeteciyim*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1998 (2000 yılında Yunanca ve 2002 yılında da Almanca baskıları yapıldı); *Milliyetçiliğin Peşesindeki Kartal /KOSOVA*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1999; *2000'ler Türkiye'sinde Gazetecilik ve Medyayı Anlamak*, İstanbul: Su Yayınları, 2001; *Türkiye'de Gazetecilik-Eleştirel Bir Yaklaşım* (Derleme), Ankara: ÇGD Yayını, 2002; *Memleketin Halleri*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2006.

*Bana okumayı sevdiren
ve düşünmeyi öğreten
Sevgili Babamız'a!
Bize verdiği her şey için
sonsuz teşekkürlerimle.*

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	11
Önsöz Diye	13

ÖNSÖZ

Yunanistan'da Gazetecilik ve Gazeteciler: Ekonomik, Yasal ve Mesleki Durum	19
Giriş.....	19
A. Ekonomik Bağlam	21
B. Yasal Bağlam	27
C. Mesleki Bağlam.....	32
D. Bu Koşullarda Yunan Gazetecinin Konumu	34
Sonuç	36

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş: Diz Çökmektense Ayakta Ölmeyi Yeğlerim	39
--	-----------

İKİNCİ BÖLÜM

Medya ve İletişim Çalışmalarında Kuramsal Yaklaşımlar	57
1. İşlevselci Medya Paradigması.....	58
2. Çatışmacı (Çelişkici) Medya Paradigması.....	62
2.1. Yapısalcı Yaklaşım	63
2.2. Kültürcü Yaklaşım	64
2.3. Ekonomi Politik Yaklaşım	67
3. Frankfurt Okulu	68
4. Marksist Revizyonist Yaklaşımlar	70
5. Medya Teorileri Üzerine Birkaç Son Not.....	72

6. Haber İçeriği ve Haber Üretimi	73
6.1 Örgüt İçi Düzey.....	74
6.2. Örgütlerarası Düzey.....	75
6.3. Hegemonik Düzey.....	76
7. Gazeteciler Üzerine Yapılan Çalışmalar	76
7.1. Bir Meslek Olarak Gazetecilik.....	77
7.2. Gazeteciliğin Farklı Algılanış Biçimleri.....	80
7.3. Gazetecilik ve Teknoloji.....	81
7.4. Gazeteciliğe Karşı Sosyoloji.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yunan ve Türk Gazetecilik Tarihine Kısa Bir Bakış	85
1. Yunanistan’da Gazetecilik	85
1.1. Cunta Dönemi	89
1.2. Cunta Sonrası Yıllar.....	90
1.3. Özel Sektörün Radyo-TV Alanına Girişi ve Reklam Gelirleri.....	92
2. Türkiye’de Gazetecilik.....	97
2.1. Cumhuriyet Dönemi	99
2.2. Tirajlar ve Promosyon.....	101
2.3. 1980 Sonrası Yıllar	104
2.4. Radyo-TV Alanına Özel Sektörün Girişi ve Reklam Gelirleri.....	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gazeteci Kimdir?.....	115
1. Gazetecilik: “Olan ve Olması Gereken”	116
2. Gazetecilerin Düş Kırıklığı.....	125
3. Gazetecilik: Gerekli mi Değil mi?	130
4. Gazetecilerin Eğitimi.....	140
5. Gazetecilerin Ekonomik Durumları.....	144
6. Kadın Gazeteciler.....	150
7. Mesleki Pratiğin Sorgulanması.....	153

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gazeteciler “Kolonisi”	161
1. Boş Zaman Aktiviteleri ve En İyi Arkadaşlar	165
2. Gazeteciler ve Aile.....	168
3. Güçlülük Duygusu	171
4. Gazeteciliğin Toplumsal Prestiji.....	175
5. Gazetecilerin Mesleki Doyum Durumları.....	178

ALTINCI BÖLÜM

Haber: Gazetecinin Asıl Ürünü	183
1. Nesnellik, Tarafsızlık ve Doğruyu Söylemenin Sorunları.....	186
2. Haber Kaynağı - Gazeteci İlişkisi.....	199
3. Gazetecinin Sonu Olmayan Stresi: Zaman mı Kalite mi?	205
4. Off The Record Bilgi Kullanımı.....	208
5. Gazetecilerin İzleyici Kitlesiyle İlişkisi ve Geribesleme (Feedback).....	210
6. Oto-Sansür ve Olası Tepkileri Önlemek.....	216
7. En İyi Haber	219

YEDİNCİ BÖLÜM

Gazetecilerin Örgütlenme Durumu, Rekabet ve İş Güvenliği	227
1. Örgütlenme Durumu.....	227
2. Gazeteciler Arası Rekabet.....	234
3. İş Güvenliği ve İşsizlik	237

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Medya Kurumları ve Gazeteci	241
1. Medya Örgütü ve Gazetecinin Özgürlüğü.....	244
2. Uzmanlaşma ve Gazetecilerin Özgürlüğü.....	256
3. Editör Bağımsızlığı.....	259

DOKUZUNCU BÖLÜM

Türkiye ve Yunanistan'da Medya Sahipliği Yapısı	265
1. Yunanistan'da Geleneksel Medya Sahipliğinden Yeni Medya Sahipliğine Geçiş.....	270
2. Türkiye'de Medya Sahipliği Yapısı.....	274
3. Türk ve Yunanlı Gazetecilerin Medya Patronunu Algılayış Biçimleri.....	286

ONUNCU BÖLÜM

Medya-Devlet İlişkileri ve Gazeteciler	291
1. Türkiye'de Medya-Devlet İlişkilerinde Havuç ve Sopa Kullanımı.....	292
2. Yunanistan'da Medya-Devlet İlişkilerinde Havuç ve Sopa Kullanımı.....	301
3. Gazeteci mi, Propagandacı mı?.....	305
4. Türkiye ve Yunanistan'da Basın Yasaları.....	310
5. Cunta Rejimleri ve Gazeteciler.....	313
6. Türk ve Yunanlı Gazetecilerin Devleti Algılayışları.....	319

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Milliyetçilik ve Gazetecilerin Ulusal Tabulara Yaklaşımı	325
1. Türk ve Yunanlı Gazeteciler Gözünde Kıbrıs Sorunu.....	333
2. Kürt Sorunu ve Türk Gazeteciler.....	341

3. Batı Trakya Türk Azınlığı ve Yunanlı Gazeteciler.....	345
4. Makedonya Sorunu ve Yunanlı Gazeteciler.....	354

ONIKINCI BÖLÜM

Gazetecilik Etiği	361
1. Gazetecilik Etiğine Bir Tehdit: Promosyonlar.....	369
2. Gazetecilik Etiğine Yönelik Bir Başka Tehdit: Başka İşler Yapmak.....	375

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sonuç	379
1. Serbest Pazar Koşullarında Gazetecilik, Yabancılaşma ve Moral Panik.....	386
2. Medyanın İşleyişini Anlamak ve Medya Araştırmaları İçin Bir Model Önerisi.....	389

EK

Türkiye’de Gazetecilik: 2000’li Yıllar	401
Giriş: Genel Görünüm	401
Sahiplik Yapısı.....	407
Medya-İktidar İlişkilerine Çarpıcı Bir Örnek: AKP’li Yıllar.....	411
Medya-Asker İlişkileri	420
Genel Yayın Yönetmeni/Editör/Köşe Yazarı	424
21. Yüzyılda Gazetecilik	435
Medyanın Hayat Damarı Olarak Reklamlar	441
İşsizlik, Sendika ve Gazetecilerin Örgütlenme Durumu.....	443
Kaynakça	451

SUNUŞ

Elinizdeki kitap ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nde hazırladığım “Türkiye ve Yunanistan'da Gazeteciler: Yunanlı ve Türk Gazetecilerin İletişim Sürecini Algılayışları Üzerine Bir Çalışma” isimli doktora tezime dayanıyor. Çalışmanın verileri, asıl olarak, 21 Yunanlı ve 21 Türk gazeteciyle yapılan, saatlerce süren ve teybe kaydedilen görüşmelerden geliyor. Bu 42 gazeteci dışında, 100'den fazla gazeteciyle de not tutarak görüşmeler yaptım ve onların anlatımlarını da değerlendirdim.

Başta Türk meslektaşlarım olmak üzere, görüştüğüm gazetecilerin çoğunluğu, görüşlerini büyük bir içtenlikle açıklarken isimlerinin kullanılmamasını rica ettiler. Bu yüzden, kitap boyunca görüşmelerden alıntılar yapılırken Yunanlı gazetecileri “G”, Türk gazetecileri de “T” harfleri ile andım. Yanlarına numaralar koyarak bu gazetecilerin temel özelliklerini, kendi tanımladıkları biçimde, Tablo 1 ve Tablo 2'de gösterdim.

Burada isimlerini saymasam da, öncelikle bana saatlerce zaman ayıran 21 Türk ve 21 Yunanlı meslektaşım olmak üzere, düşüncelerini benimle paylaşan 150'den fazla gazeteciye yürekten teşekkür ediyorum. Onların katkıları olmadan bu çalışma asla gerçekleşmezdi. Yunanlı gazetecilerle yaptığım görüşmelerin hemen hepsinin tam bir dostluk havası içinde gerçekleştiğini vurgulamak istiyorum. Sorularımı son derece samimi ve içten yanıtladılar. Sohbetlerimiz genellikle “Akşam da birlikte iki kadeh birşeyler içip, konuşmaya devam edelim” denilerek tamamlandı.

Atina'da uzun süre evine konuk olduğum ve gece geç saatlere kadar şişeler eşliğinde gazetecilik tartışmaları yaptığımız dostum ve meslek-

taşıım Harald Weiss'ın adını anmak istiyorum. Harald, bana evini aç-
masının ve gazetecilik üzerine yararlı muhabbetlerin dışında, önemli
Yunanlı gazetecilerle randevu almamı da sağladı. Yine bazı görüşme-
leri ayarlamamın yanında, ortak bir dil bulmadığım Yunanlı gazeteci-
lerle yaptığım görüşmelerde çevirmenliğimi de yapan iki değerli dos-
tuma; Frango Karaođlan ve Faruk Tuncay'a da teşekkür borçluyum.
Frango yalnızca araştırma sırasında okumam gereken Yunanca me-
tinleri tercüme etmedi, aynı zamanda bu kitabı da Yunanca'ya çevir-
di. Stelyo Berberakis ve Takis Tsafos da mutlaka teşekkür etmem ge-
reken diğer iki dost ve meslektaş. Atina'daki yardımcıları dışında, çalış-
manın yazım aşamasında kim bilir kaç kez ve gecenin hangi saatinde
telefonuma çıkıp sorularımı yanıtlamışlardır.

Araştırma yaptığım dönemde *Messimvrini* gazetesinin Genel Yayın
Yönetmeni olan Yunanlı meslektaşım Angelos Stangos bana kütüpha-
nesini açıp "Yunan basını üzerine ne yazılmışsa hepsi buradadır" diye-
rek son derece büyük bir destek verdi. Yunan gazeteciliđi üzerine ilk ve
temel bilgileri de onun bir makalesinden edindim. Sağolsun. Dostlarım
Faruk Bildirici ve Tanıl Bora'ya kitabın ilk taslağı üzerinde yaptıkları dü-
zeltme ve uyarılar için teşekkür ediyorum. Erdal Sağlam da bazı bölüm-
leri okuyarak yerinde uyarılarda bulundu. Reuters Ankara bürosundan
Steve Bryant hem doktora tezimin İngilizcesini düzelitti hem de bu kitabı
İngilizce baskıya hazırladı. Her iki dostta da teşekkür borçluyum.

Çalışmanın tamamlanmasında eşim Helga'nın ve oğlum Ekin'in de
katkıları büyüktür. Helga kitabın her cümlesini okuyup tartışarak fi-
kirler verdi. Ekin ise, ne zaman tembellik yaptığımı görse, "Baba,
kalk çalış da bitir artık şu işi!" diyerek arkamda itici bir güç oldu. En
önemlisi; bu kitabın kapak kompozisyonu onun fikridir! Sekiz yaşın-
da bir çocuğun 5 yılını doktora tezi yazan bir anne ve baba ile birlikte
geçirmesi son derece ızdırap verici olsa gerek. Onun bize sessizce kat-
lanışından duyduğum eziklik olmasaydı, bu kitap belki bir gün biterdi
ama doktora tezim asla zamanında yetişmezdi.

Son olarak, ama özellikle, doktora danışmanım Prof. A. Raşit Kaya'-
ya teşekkür etmem gerek. Doktora tezimin hep son anda kendisine
verdiğim bölümlerini, kırık bir kolun ızdırapıyla uykusuz geçirdiği
gecelerde okuyup, önerilerde bulundu. Dahası, bu kitabı da baştan so-
na okuyup eleştirdi ve önsözünü yazdı.

Hepsi sağolsunlar.

Dr. L. Doğan Tılıç
Ankara, Temmuz 1998